

Vychovávat k přátelství

„Pro rodiče je ideál spíš v tom, aby se stali přáteli svých dětí,“ říkal svatý Josemaría. Jedině tak může vzniknout důvěra, která umožňuje výchovu.

13.12.2017

To nejdůležitější ve výchově není předávání vědomostí či dovedností; nejdůležitější ve výchově je tomu druhému pomoci, aby rostl jako osoba a rozvinul v sobě všechny schopnosti, které dostal darem od Boha.

Pochopitelně je také třeba poučovat a předávat myšlenky, ale nesmí se přitom ztrácet ze zřetele, že *smysl* výchovy dalece přesahuje pouhé předávání manuálních nebo intelektuálních schopností: má zapojovat svobodu a zodpovědnost vychovávané osoby.

V otázkách výchovy je tedy nutno stanovovat cíle přiměřené věku tak, aby byly vnímané jako něco rozumného, dávajícího *smysl* a hodnotu prováděné činnosti.

Vychovávat přátelstvím

Zároveň nelze zapomínat, že zvláště v prvních fázích růstu má výchova důležitý afektivní náboj. Vůle a rozum se nerozvíjí za hranicí citů a emocí. Emoční stabilita je nezbytnou podmínkou pro to, aby se rozum a vůle mohly rozvíjet. Bez ní může snadno dojít k narušení dynamiky učení a později i k poruchám osobnosti.

Jak však dosáhnout řádu a míry v emocích dítěte, potažmo dospívajícího a mladého člověka? Pravděpodobně stojíme před jednou z nejtěžších otázek, které si pedagogická činnost klade, mimo jiné proto, že se jedná o praktickou záležitost, která se týká každé rodiny. Můžeme však předeslat první odpověď: rozhodující je budování důvěry.

Otcové, nedrážděte svoje děti, aby neztrácely odvahu,[1] radí apoštol Pavel. Jinými slovy, aby nebyly bázlivé, nesmělé, neměly strach vzít na sebe odpovědnost. *Pussillus animus*: aby nebyly malodušné, sobecké.

Budování důvěry souvisí s přátelstvím, čili s podmínkami, které dávají vzniknout opravdové výchovné činnosti: rodiče se mají snažit skamarádit se svými dětmi. Tak to často doporučoval svatý

Josemaría: *Autoritativní nátlak není ve výchově dobrá cesta. Pro rodiče je ideál spíš v tom, aby se stali přáteli svých dětí, přáteli, kterým děti svěřují své starosti, s kterými děti probírají své problémy a od kterých mohou děti očekávat účinnou a laskavou pomoc.*[\[2\]](#)

Pochopit, co znamená „skamarádit se s dětmi,“ není na první pohled jednoduché. Přátelství většinou vzniká mezi dvěma lidmi, kteří jsou si rovni, a tato rovnost je v kontrastu s přirozenou asymetrií vztahu rodič-dítě.

Děti vždy od rodičů dostávají více, než jim kdy mohou dát. Nikdy nebudou moci splatit dluh, který vůči nim mají. Rodiče většinou nemyslí na to, že se pro své děti obětují, i když tomu tak je; nevidí újmu v tom, co je pro jejich děti darem. Příliš si nevšímají svých vlastních potřeb, či

spíše, potřeby dětí se stávají jejich potřebami. Dali by pro ně život, a ve skutečnosti ho dávají, aniž by si toho byli vědomi. Jen stěží lze nalézt mezi lidmi větší nezištnost.

Je však také pravda, že rodiče jsou dětmi obohacovány. Rodičovství je vždy novou zkušeností, jako jí je i samotná osoba. Rodiče od svých dětí dostávají něco velmi důležitého: na prvním místě lásku, což je něco, co jim za ně nemůže nikdo jiný dát, protože každá osoba je jedinečná; a dále příležitost vyjít ze sebe, „zbavit se práva na sebe“ v odevzdání se druhému – manžel své ženě, manželka muži a oba svým dětem –, a tak osobnostně růst.

Člověk může dojít svého naplnění pouze v lásce. Jak učí 2. vatikánský koncil, „člověk, jediný tvor na zemi, kterého Bůh chtěl pro něho samého, může sám sebe plně nalézt jen v opravdovém darování sebe samého“.

[3] Jedině darovat a přijímat lásku může dát lidskému životu obsah a „váhu“: „*amor meus, pondus meum*,“ říká svatý Augustýn.[4] Silnější je láska toho, kdo je schopen *pro* člověka, kterého má rád trpět, než toho, kdo je schopný se s ním jen radovat.

Láska s sebou vždy přináší oběť, a je pochopitelné, že i budování důvěrného a přátelského vztahu k dětem ji vyžaduje též. Rodinné prostředí má být utvářeno, není to něco, co je dáno předem. Neznamená to však, že se jedná o náročný projekt nebo že je k tomu zapotřebí zvláštní příprava: předpokládá to pozornost vůči detailům, schopnost projevit gesty lásku, kterou má člověk v srdci.

Rodinné prostředí souvisí především s láskou, kterou k sobě cítí a vzájemně si projevují oba manželé: dalo by se říci, že láska, kterou dostávají děti, je překypováním

lásky, kterou si projevují rodiče. Z takového ovzduší děti čerpají život, třebaže ho vnímají jen mimoděk.

Tato harmonie pochopitelně nabývá na důležitosti tam, kde se jedná o skutky, které se přímo dotýkají dětí. Je naprosto zásadní, aby rodiče byli v oblasti výchovy zajedno: např. když jeden z nich o něčem rozhodne, měl by ho v tom ten druhý podpořit; jde-li proti němu, je výchova špatná.

Také rodiče se mají navzájem vychovávat a dovzdělávat, aby mohli vychovávat. Špatně vychovaný otec nebo matka budou stěží dobrými vychovateli. Měli by se rozvíjet, pečovat o svůj manželský svazek, zdokonalovat své ctnosti. Společně se snažit svým dětem pozitivně pomáhat.

Vychovávat k přátelství

Důvěra je „živnou půdou“ přátelství. A přátelství zase vytváří milé,

důvěrné, jisté a klidné prostředí; vytváří atmosféru, v níž nejenže je možná správná komunikace mezi manželi, ale také je snazší sdílení rodičů s dětmi a dětí navzájem.

Konflikty mezi manželi jsou v tomto ohledu jiné než konflikty mezi sourozenci, u nichž je normální, že mezi nimi dochází ke střetům. Všichni nějakým způsobem bojujeme o prostředky, zvláště, jsou-li omezené: každý ze sourozenců by chtěl jít s matkou za ruku, sedět na předním sedadle v autě, být otcovým oblíbencem nebo tím prvním, kdo rozbalí novou hračku. Tyto hádky však mohou být také velmi výchovné a mohou napomáhat socializaci. Poskytují rodičům příležitost učit děti chtít pro druhé dobro, odpouštět, umět ustoupit, nebo si naopak uhájit pozici, když je to nutné. Dobře nasměřované vztahy k ostatním sourozencům způsobují, že přirozená láska k vlastní rodině

přispěje k posílení výchovy ctností a vybuduje přátelství na celý život.

V rodině je ale také nutné myslet na to, jak posilovat přátelství mezi manželi. Hádky uvnitř rodiny bývají často zapříčiněné špatnou komunikací a mohou mít nejrůznější příčiny: odlišný způsob pohledu na věc, rutina, která ovládla každodenní život, neovládnutá špatná nálada... vždy dojde k tomu, že se přetrhne nit dialogu.

Je zapotřebí, aby každý zkoumal sám sebe, omluvil se a odpustil: ***Kdybych měl dát rodičům radu, řekl bych jim především toto: Ukažte svým dětem – od malička to ostatně vidí a dělají si o tom svůj úsudek, tady si nedělejte žádné iluze – ukažte jim, že se snažíte žít podle své víry, že Bůh je nejen ve vašich ústech, ale také ve vašich skutcích, že snažíte být upřímní a čestní, že je máte rádi..***[5]

Děti od rodičů neočekávají, že budou kdovíjak inteligentní, výjimečně sympatičtí nebo že jim budou dávat přemoudré rady; ani že budou tvrdě pracovat, zahrnovat je hračkami a umožňovat jim skvělé prázdniny.

To, po čem děti touží nejvíc, je, aby se jejich rodiče měli rádi, aby se respektovali, a aby měli rádi a respektovali i je; aby jim dali ***svědectví o hodnotě a smyslu života, a to v konkrétním životě a v různých okolnostech a situacích, které nastanou v průběhu dalších let.***^[6]

Rodina je určitě, jak říkal svatý Josemaría, tím ***nejdůležitějším a nejvýnosnějším obchodem*** rodičů, je-li ovšem řízen uvážlivým způsobem. Předpokládá vytrvalé úsilí o růst v ctnostech a nepřetržitou snahu nepolevit. Problém je v tom, jak toho dosáhnout? Jak dát hodnotné svědectví o smyslu života? Jak být za

všech okolností důsledný? Jak nakonec vychovávat *pro* přátelství, nebo, řečeno jinak, pro lásku, pro štěstí?

Již jsme uvedli, že láska, kterou si manželé vzájemně projevují a umí věnovat dětem, je zčásti odpovědí na tyto otázky. Existují nadto dva zvlášť významné aspekty výchovy s ohledem na růst osobnosti a její schopnosti socializace, které se proto přímo vztahují na její štěstí. Jsou to motivy různorodé, ale každý z nich má svým způsobem rozhodující význam.

To první, co bývá nedoceneně, je hra. Naučit dítě hrát si předpokládá mnohdy oběť a čas, vzácnou hodnotu, kterou všichni chceme maximálně využít, i pro odpočinek.

Ale čas rodičů je jedním z největších darů, které může dítě dostat; je projevem důvěrnosti, konkrétním způsobem lásky. Už jen proto

pomáhá hra vytvářet prostředí důvěry, které rozvíjí přátelství mezi rodiči a dětmi. Navíc však hra pomáhá utvářet základní postoje, které jsou podkladem nezbytných ctností pro zvládání života.

Druhou oblastí je samotná osobnost: to, jací otec a matka ve své různosti jsou, posilňuje charakter a identitu dítěte. Jsou-li rodiče přítomni a zasahují pozitivně do výchovy dětí – tím, že se vytrvale usmívají, ptají, napomínají –, učí je téměř samovolně, jak se mají chovat, jací mají být a jak si mají počínat v životě.

Pokud se snaží být lepšími lidmi, snaží se naslouchat, být radostní a milí, dávají dětem názornou odpověď na otázku, jak vést šťastný život i přes jeho zdejší pozemská omezení.

Takový vliv pronikne člověkem do hloubky a jeho význam a působení se projeví teprve časem. Na příkladu

otce a matky dítě zjistí, čím přispívá muž či žena k vytvoření opravdového domova; objeví také, že štěstí a radost jsou možné díky vzájemné lásce; uvědomí si, že láska je něčím vznešeným a ušlechtilým, slučitelným s obětí.

Konečně, rodinné prostředí pomůže dítěti zakomponovat do svého života pevné body, které mu pomohou vždy se správně zorientovat vzdor odchylkám, které mohou ve společnosti zavládnout. Rodina je privilegovaným místem pro uvědomění si velikosti lidské bytosti.

Vše, co zde bylo řečeno, představuje zvláštní aspekt obětivé lásky rodičů. Rodiče na jednu stranu zakusili radost z toho, že si zajistili trvání. Na druhou stranu zaznamenávají, že zde roste někdo, kdo pozvolna přestává být jejich součástí a stává se čím dál tím více sám sebou.

Také rodiče dozrávají ve své rodičovské úloze, když s radostí sledují, jak jejich děti odrůstají a přestávají na nich být závislé. Z životodárných kořenů, které zůstanou navždy, se pozvolna odštěpuje nový životní příběh, odvíjející se naprosto novým způsobem, který nemusí odpovídat očekávání, které do něj byla vkládána možná již před narozením.

Výchovu dětí, jejich růst, jejich dozrávání a nezávislost lze zvládnout lépe, pokud rodina bude pěstovat také přátelský vztah k Bohu. Je-li rodina *domácí církví*,^[7] dítě si přirozeně osvojí několik nepočetných, krátkých projevů zbožnosti. ***V očích dítěte patří vztah k Pánu mezi první a nejzákladnější city; učí se jednat s Bohem jako s Otcem a s Pannou Marií jako s Matkou; učí se modlit tak, že napodobuje příklad svých rodičů.***^[8]

[1] Kol 3, 21.

[2] Svatý Josemaría, *Jít s Kristem*, č. 27.

[3] 2. vatikánský koncil, past. konst. *Gaudium et spes*, č. 24.

[4] Svatý Augustýn, *Vyznání*, XIII, 10.

[5] Svatý Josemaría, *Jít s Kristem*, č. 28.

[6] Tamtéž.

[7] Srov. 1 Kor 16, 19.

[8] Svatý Josemaría, *Rozhovory s monsignorem Escrivá de Balaguer*, č. 103.

pdf | dokument generován automaticky
z [https://opusdei.org/cs-cz/article/
vychovavat-k-pratelstvi/](https://opusdei.org/cs-cz/article/vychovavat-k-pratelstvi/) (01.04.2026)